

Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším evropském kontextu: Výsledky kvalitativních analýz

Dušan Drbohlav (hlavní řešitel)

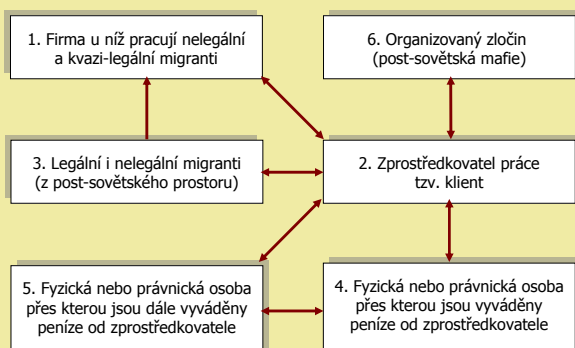
Zdeněk Čermák, Dagmar Dzúrová, Eva Janská, Dita Čermáková, Lenka Lachmanová

www.geography.cz/illegal.htm

Projekt pro MPSV ČR: Program: „Moderní společnost a její změny“ č. 1J 05/07-DP1 (od 1.1.2005 do 31.10.2007) Návaznost na projekty: Výzkumný záměr (MSM 0021620831), GAČR (205/03/0337), Projekt MMR (WA-014-05-201)

Systém organizace práce nelegálních migrantů v Česku - tzv. klientský systém

1. Tuzemská právnická osoba - najímá si od zprostředkovatelské firmy (2) migranty. Migranti vykonávají hlavní činnost tohoto subjektu. Práce migrantů je fakturována zprostředkovatelskou firmou (2). Za hodinu práce migranta je fakturováno cca 90 – 150 Kč. Jedná se o velké firmy působící ve stavebnictví, úklidových službách a ve výrobě potravinářské a jiné výrobě.

2. Zpravidla zahraniční subjekt. Může být i tuzemský, ale jako společník figuruje cizinec. Sama firma zaměstnává legální i nelegální migranty a není registrována jako zprostředkovatelská agentura. Migrantům je vyplácena mzda cca 60 – 90 Kč za hodinu práce. Úlohou této firmy je mimo jiné vyvést vyplacené peníze migrantům mimo účetnictví. Toto firma zajišťuje přes další subjekty (4) a (5).

3. Migranti pocházejí většinou z post-sovětského prostoru. Mohou mít legální pobyt i povolení k práci u subjektu (2), ale tím, že je firma posílá pracovat mimo firmu za uvedených podmínek v bodě jedna, tak se jedná o porušení zákona, a proto hovoříme o kvazi-legálních migračních. Avšak většina migrantů u této firmy nemá legální pobyt ani povolení k práci.

4. a 5. Nastrčené firmy, přes které jsou vyváděny peníze bezhotovostní formou a vrací se zpět do (2) v hotovosti. Vlastníkem firmy jsou osoby, které nelze jednoduše postihnout (bezdomovci, cizinci dlouhodobě mimo naše území).

6. Podle Nekorjaka je toto druhý stupeň celého systému, který vznikl historicky později, napojením ukrajinského organizovaného zločinu. Mafie z prvního stupně vyvádí část peněz, za než nabízí tzv. „rocket“ zprostředkovatelům/klientům (2). Nabízí však i další služby; poskytuje půjčky, investice, obstarává doklady a pomocí úplatků preventivně zajišťuje ochranu proti zásahům úřadů.

DELPHY METODA - základní představení a vybrané výsledky

➤ „Metoda získání nejspolehlivějšího konsenzu názorů skupiny expertů skrze sérii rozeslaných dotazníků s kontrolovanou zpětnou vazbou“

➤ **Znaky:** vícenásobné expertní hodnocení problému + zpětná vazba na předešlá kola dotazování + anonymita respondentů

➤ **Delfy výzkum problematiky nelegálních ekonomických aktivit migrantů v Česku (2005 – 2006)**

➤ **Dvoukolové dotazníkové šetření** ve vybraném panelu expertů na migrační problematiku, použity obě formy Delfy metody

➤ **První kolo** (listopad – únor 2005/2006) – 32 respondentů (62 kontaktováno)

➤ **Druhé kolo** (květen – červen 2006) – 23 respondentů

➤ **Složení panelu respondentů z prvního kola (N=32):**

- 13 expertů z akademické sféry
- 7 expertů z vládního sektoru
- 7 expertů z českých nevládních organizací
- 2 experti z mezinárodních organizací
- 1 politik
- 1 podnikatel
- 1 zástupce odborových svazů

ZDROJOVÉ ZEMĚ NELEGÁLNÍCH ZAHRAJNÍCH PRACOVNÍKŮ V ČESKU

(podle pravděpodobného počtu imigrantů z dané země vykonávajících v současnosti nelegální ekonomické aktivity v Česku)

Pořadí zemí (I.kolo Delfy, n=24)	Občanství nelegálních zahraničních pracovníků	Směrodatná odchylka (I.kolo Delfy)	Nové pořadí (I. a II. kolo Delfy, n=24,12)
1	Ukrajina	0.20	1
2	Vietnam	2.16	3
3	Moldavsko	3.08	4
4	Rusko	3.31	2
5	Bělorusko	2.84	5
6-7	Slovensko	4.89	6-7
6-7	Zbylé země býv. SSSR	2.81	6-7
8-9	Rumunsko	2.49	9
8-9	Bulharsko	3.26	8
10	Čína	2.77	10
11	Země bývalé Jugoslávie	2.77	11
12	Polsko	3.34	12
13	Albánie	2.51	13
14	USA	2.95	14
15	Kanada	1.50	15

ODHAD POČTU NELEGÁLNÍCH ZAHRAJNÍCH PRACOVNÍKŮ PŮSOBÍCÍCH V ČESKU (I. kolo Delfy, n=27)

Pravděpodobný počet nelegálních zahraničních pracovníků v ČR	Odpovědi respondentů (%)
- 39 999	11
40 000 - 99 999	33
100 000 - 149 999	19
150 000 - 199 999	19
200 000 +	19

Předběžné výsledky kvalitativního výzkumu nelegálních migrantů

➤ **Cíl:** Pomocí tzv. návodu, neformálního a narativního rozhovoru zjistit způsob příchodu; nelegální/kvazilegální setrvání; pracovní a životní podmínky nelegálních migrantů v ČR

➤ **Výběr vzorku:** 2 skupiny imigrantů: nelegálně působící cizinci na území Prahy (prosinec-únor 2005/2006) a zadržení nelegální cizinci v zařízení pro zajištění cizinců - ZCC (duben 2006)

➤ **Místa a počty rozhovorů:**

- Praha, PŘF UK, N=9 (6 mužů, 3 ženy)
- ZCC Poštorná u Břeclavi, N= 14 (10 mužů, 4 ženy)
- ZCC Velké Přílepy, N= 15 (9 mužů, 6 ženy)
- ZCC Frýdek-Místek, N= 6 (6 mužů)
- ZCC Jezová, N= 2 (1 muž, 1 žena)

➤ **Dvě rozdílné skupiny respondentů podle zemí původu:** Východní Evropa (spíše ekonomická migrace); Asie a Afrika (spíše uprchlicko-ekonomická migrace)

Vybrané charakteristiky respondentů a výsledky kvalitativního výzkumu

Země původu	Ukrajinci (21), dále Indie, Bělorusko, Moldávie, Rusko
Pohlaví	13 žen, 33 mužů
Věkové skupiny	Převažují respondenti ze věkové skupiny do 30 let (28) 21 svobodných, 12 ženatých/vdaných, 7 rozvedených, 3 ovdovělí
Status	
Vzdělání	Převažují učňovské obory s maturitou (23 SŠ; 10 ZŠ)
Příchod	Pouze 3 před rokem 2000, když nebylo zapotřebí víza pro Ukrajinu
Způsob příchodu	9 nelegálně, 35-36 legálně
Poplatek za víza	90 - 200 USD pro Ukrajince a Bělorusy, 7 000 - 15 000 USD pro Asiaty a Afričany
Doba nelegálního pobytu	Od příjezdu po zadržení cca 2-3 roky
Plat	10 000 - 20 000 Kč/měsíc, 40 - 60 Kč/hod
Ubytování	Nejčastěji v bytě (16), dále ubytovna (6)
Obsazenost místnosti/bytu	Obvykle 2 lidé v místnosti/6 lidí v bytu
Platba za pronájem - osoba/měsíc	2000 - 3000 Kč
Využívání klientského systému	16 „ano“
Žádost o azyl po zadržení	27 „ano“ (z 38 zadržených respondentů)

Další zjištěné poznatky

- **Motivace:** Pro přistěhování do ČR – velký vliv sociálních sítí a blízké kultury; pro vystěhování – ekonomické faktory, zapletení se s mafií a rodinné problémy.
- **Příjezd:** Na turistické vízum, často s pomocí klienta, často celý pár v pohybu, žádost o azyl (po zadržení Policií).
- **Ubytování:** Ubytovny, byty (vysoké nájem), někdy vřelý vztah k majitelům/zaměstnavatelům.
- **Práce:** Diskriminace, často i velké stavební firmy najímají cizince – nelegální pracovníky, muži – stavebnictví, ženy – služby, úklid, domácí práce, prostitute; žadatelé o azyl často pracují brzy po podání žádosti o azyl; remittance – posílání pomocí přátel i banky; s délkou práce v ČR se částečně zvyšují výdělky.
- **Vztahy se zemí původu:** Různorodé, někteří často cestují domů, jiní nikdy.
- **Podmínky v zemi původu:** Děti vychovávány prarodiči.
- **Podmínky v ZCC:** Kvalitní sociální služby, špatná a nedostatečná strava, nemožnost získat osobní věci z místa bydliště po zadržení Policií.